

Supplementary material

Filipiak KJ, Tyszkiewicz A. Who started the history of invasive cardiology in Poland? A commentary to the letter by Prof. Robert Rudowski. Kardiologia Polska. 2020; 78: 484-485 doi:10.33963/KP.15385

Please note that the journal is not responsible for the scientific accuracy or functionality of any supplementary material submitted by the authors. Any queries (except missing content) should be directed to the corresponding author of the article.

Prof. dr hab. med. Krzysztof J. Filipiak

I Katedra i Klinika Kardiologii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (WUM)

Przewodniczący Rady Dyscypliny Nauk Medycznych WUM

Dr n. hum. Adam Tyszkiewicz

Dyrektor Muzeum Historii Medycyny WUM

Kto rozpoczął historię kardiologii inwazyjnej w Polsce? Komentarz do listu Prof. Roberta Rudowskiego (Who performed the first cardiac catheterization in Poland: Krzemińska-Ławkowiczowa or Rutkowski? Kardiologia Polska, 2020; 78: 261-262)

Na łamach Kardiologii Polskiej ukazał się list prof. dra hab. inż. Roberta Rudowskiego, w którym autor podważa powszechnie przyjętą wiedzę o początkach cewnikowania serca w Polsce.¹ Pretekstem do tego listu jest, jak w pierwszych słowach stwierdza Autor, wysłuchanie wykładu na temat życia i spuścizny naukowej prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, ogłoszonego na początku 2020 roku przez współautora tego listu (Krzysztof J. Filipiak), na wernisażu wystawy 100-lecia nauczania interny i kardiologii w Warszawskim Uniwersytecie Medycznym (WUM), zapoczątkowującej cykl wykładów „Koryfeusze Warszawskiej Medycyny Akademickiej” zaprojektowanej przez drugiego współautora listu (Andrzej Tyszkiewicz). Dodajmy, że wernisaż obecnością swoją zaszczyliło wielu wybitnych kardiologów, w tym także kardiologów inwazyjnych – wśród nich: prof. prof. Adam Witkowski i Witold Rużyło.

W pełni doceniamy wysiłki prof. Roberta Rudowskiego i jego wspaniałą pracę na rzecz upamiętnienia swojego dziadka – prof. Jerzego Rutkowskiego (1890-1972), jednego z ojców polskiej kardiologii, który już w 1948 roku dokonywał pierwszych prób wykonania zespolenia systemowo-płucnego sposobem A. Blalocka i H. Taussig w Łodzi, u dwojga chorych z zespołem Fallota, niestety bez sukcesu.² Podane źródła referencyjne nie precyzują jednak: kto, jak, kiedy i w jakim zakresie wykonał przedoperacyjne cewnikowanie u tych chorych.

Wypada jednak na początku naszej riposty stwierdzić, że fakt utworzenia pierwszej w Polsce Pracowni Cewnikowania Serca i wykonania tych zabiegów w 1948 roku w ośrodku kierowanym przez prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego wielokrotnie powtarzany był w dostępnej historiografii, także przy okazji kolejnych jubileuszy istnienia Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego (PTK) i nigdy wcześniej nie był poddawany w wątpliwość.³

Referencyjne źródło historii polskiej kardiologii – monografia „Dzieje kardiologii w Polsce na tle kardiologii światowej” (red. Kuch J, Śródka A, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2004) podaje na str. 317: „W roku 1948 w Klinice została utworzona pracownia hemodynamiczna, w której wykonano pierwsze w Polsce cewnikowanie serca (I. Ławkowiczowa)”.⁴ Podobnie, dalej, w rozdziale poświęconym inwazyjnej diagnostyce kardiologicznej i kardiologii inwazyjnej, wspomina się o „pierwszym w Polsce cewnikowaniu prawego serca” wykonanym przez dr Izabellę Krzemińską-Ławkowiczową (1948).

Chcąc wyjaśnić dodatkowe aspekty pierwszych cewnikowań w Polsce, dotarliśmy do wszystkich dostępnych sprawozdań z działalności II Kliniki Chorób Wewnętrznych Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, a później Akademii Medycznej w Warszawie, którą objął 01.09.1948 prof. Mściwój Semerau-Siemianowski i którą prowadził do swojej śmierci w 1953 roku.

Archiwalia te sami przestudiowaliśmy, przekazaliśmy również ich fotokopię z prośbą o opinię do prof. dra hab. med. Witolda Rużyłło, pioniera współczesnej kardiologii inwazyjnej w Polsce i dra honoris causa naszej Uczelni.

Niestety w sprawozdaniach 1948/49 oraz 1949/50 nie znajdujemy dokładnych dat utworzenia i podjęcia działalności przez Pracownię Cewnikowania Serca, chociaż już w 1949 roku, w umówieniu „prac złożonych do druku” pracowników ośrodka, prof. Mściwój Semerau-Siemianowski podaje przy nazwisku dr Izabelli Ławkowiczowej notkę: „Cewnikowanie serca”. Biorąc pod uwagę czas na: wykonanie badań, zebranie materiału, napisanie, oddanie pracy do druku, zwłaszcza w trudnych latach powojennych, logicznym staje się, że cewnikowania były przeprowadzane już w 1948 roku.

Sprawozdania koncentrują się na składzie osobowym, rozwoju pracowników, spisie prac naukowych, a nie na procedurach. Czytając je po ponad 70 latach, ma się wrażenie, że współcześni nie traktowali cewnikowania serca jako szczególnie wyróżniającej się metody diagnostycznej – więcej miejsca poświęca się np. wektokardiografii. Pamiętajmy też, że Klinika prof. Semerau-Siemianowskiego, po jego śmierci w 1953 roku nie kontynuowała zainteresowań hemodynamicznych, a po okresie kierowania przez prof. Dymitra Aleksandrowa (1953-1964), stała się de facto ośrodkiem hipertensjologicznym, a nie kardiologicznym (prof. Włodzimierz Januszewicz – kierownik kliniki od 1964 roku).

Również pionierka cewnikowania serca – dr Izabella Ławkowiczowa nie kontynuowała swojej kariery kardiologicznej, wraz z mężem prof. Włodzimierzem Ławkowiczem poświęciła się budowaniu polskiej hematologii i jest dzisiaj pamiętana głównie jako współautorka pierwszego powojennego „Atlasu hematologicznego”.⁵

Wszystkie te fakty, po latach, zdają się tłumaczyć nieadekwatne upamiętnienie, nieprzywiązywanie należytej uwagi i zaskakujący brak szczegółowego opisu pierwszych zabiegów cewnikowania w tworzonej pracowni, w której, jak sądzimy, 72 lata temu, w strukturach Uniwersytetu Warszawskiego (Akademię Medyczną w Warszawie powołano na bazie Wydziału Lekarskiego UW dopiero 01.01.1950 roku), wykonano pionierskie w Polsce badania. Każę to podtrzymać tezę, że kardiologia inwazyjna w Polsce ma jednak korzenie w Uniwersytecie Warszawskim, a pierwsze zabiegi wykonała dr Ławkowiczowa w 1948 roku, a nie chirurg – prof. Jerzy Rutkowski w Łodzi. Podkreśla to znaczenie Szkoły Prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, wizjonera, twórcy idei powstania PTK, prekursora wielkich czterech polskich szkół kardiologicznych: Aleksandrowa, Askanasa, Jakubowskiego i Żery. Żadne nowe fakty nie pozwalają, w naszej opinii, na rewizję tego poglądu.

Wysłuchamy się jednak w głos prof. Witolda Rużyłło, którego o to poprosiliśmy.

PIŚMIENNICTWO:

¹ Rudowski R. Who performed the first cardiac catheterization in Poland: Krzemińska-Ławkowiczowa or Rutkowski? *Kardiologia Pol.* 2020; 78: 261-262.

² Kuch J, Skalski J, Kawalec W (red.). *Polskie szkoły kardiologiczne, kardiologiczne i kardiologii dziecięcej*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2008.

³ Filipiak KJ, Kalarus Z. Polish Cardiac Society on its 60th anniversary – in tribute to the Founding Fathers [in Polish]. *Kardiologia Pol.* 2014; 72: 111-115.

⁴ Kuch J, Śródka A (red.). *Dzieje kardiologii w Polsce na tle kardiologii światowej*. Wyd. PWN 2004.

⁵ Ławkowicz W, Krzezińska-Ławkowiczowa I. Atlas hematologiczny oraz wytyczne w rozpoznawaniu chorób układu krwiotwórczego. Wyd. PZWL Warszawa, 1952.